

חסה-חזרת כשירה למרור

א. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף לט עמוד א
משנה. ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחזרת, בתמכא, ובחרחבינא, ובעולשין, ובמרור. יוצאין בהן בין לחין בין יבשין. אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין. ומצטרפין לכזית, ויוצאין בקלח שלהן...
גמרא... רבי יהודה אומר: כל שיש לו שרף. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין. - אמר רבי יוחנן: מדברי כולן נלמד: ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין. אמר רב הונא: הלכה כאחרים.
רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמריתא. אמר ליה: מאי דעתך, דמרירין טפין? והא "חזרת" תנן, ותנא דבי שמואל חזרת, ואמר רבי אושעיא: "מצוה בחזרת", ואמר רבא: מאי חזרת? חסא. מאי חסא? דחס רחמנא עילוון. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: למה נמשלו מצריים כמרור? לומר לך: מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצריים - תחילתן רכה וסופן קשה! אמר ליה: הדרי בי.

ב. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פרק ב:ה
התיבון: הרי חזרת מתוק, הרי אינו קרוי חזרת אלא מתוק! ר' חילי בשם ר' הושעיא: כל עצמן אין הדבר תלוי אלא בחזרת [קרבת העדה: עיקר המצוה היא בחזרת]! מה חזרת תחילתה מתוק וסופה מר, כך עשו המצריים לאבותינו במצרים, בתחילה [בראשית מז ו] "במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך" ואח"כ [שמות א יד] "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים":

והרי בעינן מרירות?

ג. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף לט עמוד ב
כללו של דבר: כל שיש בו טעם מרור - יוצאין בו, וכל שאין בו טעם מרור - אין יוצאין בו.

ד. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו עמוד ב
ואמר רב פפא: לא נישאי איניש מרור בחרוסת, דילמא אגב חלייה דתבלין דתביל ליה למרוריה, ובעינן טעם מרור וליכא.

ה. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד ב
מרור - על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר [וימררו את חייהם וגו']

ו. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו עמוד ב
אמר רבא: בלע מצה - יצא, בלע מרור - לא יצא.

ז. רשב"ם מסכת פסחים דף קטו עמוד ב
בלע מרור לא יצא. דבעינן טעם מרור וליכא דמשום הכי קפיד רחמנא למרר את פיו של אוכל זכר לוימררו את חייהם (שם א)

ח. רש"י מסכת פסחים דף קטו עמוד ב
בלע מרור (לא) יצא - [אי] אפשר שלא טעם בו טעם מרור.

ט. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעה
ואחר כך יקח כזית מרור וישקענו כולו בחרוסת, ולא ישהנו בתוכו שלא יבטל טעם מרירותו ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו

י. משנה ברורה סימן תעה:יב
כזית מרור - ואפילו אכל קלח שלם עם העלין כברייתה לא יצא כל שאין בו כזית [תה"ד]:

יא. שער הציון סימן תעה ס"ק יב
ואפילו למאן דאמר לעיל סימן ר"י סעיף א דדבר חשוב כברייה מברכין ברכה אחרונה אפילו בדליכא כזית, הכא ליכא בריה אפילו אכלה עם השרשים, שהרי אין יוצאין בשרשים (וכדלעיל סימן תעה"ג סעיף ה), ואם כן אתי שרשים דרשות ומבטלים מרור דמצוה [מחצית השקל] ועיין בחידושי ר' עקיבא איגר שפקפק בטעם זה. ולי נראה פשוט, דצווי התורה הוא לאכול מרור זכר לוימררו את חייהם, ובפחות מכזית לא חשבה התורה לזכר, ואם כן מאי מהני שהוא בריה והוא חשוב? הלא על כל פנים בכל שהוא ליכא זכר...

מחלקת אחרונים

יב. **חזון איש, מועד סי' קכד, פסחים לט.**
ולכן נראה דגם בירו' סבור שאין יוצאין בחזרת עד שיפול בו המרירות, אלא דקשיא לי' כיון שנגמר פריו ועדיין אינו מרור ואין יוצאין בו, הוי לן למעוטי שאינו בכלל "מרורים" דקרא, וצריך לאכול דבר שמתחלתו ועד סופו מר, וזה מרמז טפי על מרירות השיעבוד! ומשני דאדרבה, כמה שתחלתו מתוק וסופו מר נזכר טפי שיעבוד מצרים. ולעולם אין יוצאין בו אלא כשכבר נפול בו המרירות.

יג. **שו"ת יחיה דעת חלק א סימן יח**
ומה שכתב הגאון בעל חזון איש (סי' קכ"ד) שצריך שישהה החסא בקרקע עד שיתמרר ואז יוצאים בו ידי חובה, במחילה מכבוד תורתו אין דבריו מחזוריים להלכה, אלא כל שבמינו יכול להגיע לכלל מרירות, יוצאים בו ידי חובה גם כשהוא מתוק, וכמו שמתבאר מדברי הראשונים הנ"ל. וכל הלכה הרופפת בידיך צא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן. (ירושלמי מעשר שני פרק ה' הלכה ב'). וכבר פשט המנהג בארץ ישראל ובכל ומצרים וסוריה, לצאת ידי חובת מצות מרור בחסא וכן עיקר וזה ברור.

מצוה לאכול דבר המזכיר מרירות מצרים, או לטעום מרירות? (ר' מרדכי יהודה קרבץ, המאור סא:ד ניסן-אייר תשס"ח)

יד. **תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיד עמוד ב**
אכלן [מרור] לחצאין - יצא, ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחבירתה יותר מכדי אכילת פרס.

טו. **רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן כה**
משום דמברך על אכילת מרור צריך שיאכל כזית דאין אכילה בפחות מכזית אבל בירקות הראשונות שמברך עליהן בפה"א בעלמא ואין מזכירין עליהם אכילה אין צריך מהם כזית

טז. **שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן ק**
ולפ"ז המרור שאוכל בכריכה דאינו מברך עליהם אפילו בפה"א א"צ כזית דהא מדינא מרור בכ"ש סגי אלא מפני שמזכיר לשון אכילה בברכה הוא דצריכה כזית א"כ בכריכה וודאי א"צ כזית. ולפי דבריו ז"ל צ"ל דהא דכתיב על מצו"מ יאכלוהו האי יאכלוהו לא קאי אלא אפסח לחוד ולא אמצה ומרור שעמו...

יז. **תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד א**
איתמר: מצה - צריך הסיבה, מרור - אין צריך הסיבה.

יח. **מגן אברהם סימן תעה ס"ק ו**
בלא הסיבה - ואם אכלו בהסיבה יצא (כ"מ בגמרא):

יט. **רמ"א אורח חיים הלכות פסח סימן תעג:ה**
ואם אין לו אחד מאלו הירקות, יקח לענה או שאר ירק מר (אגור)

כ. **ביאור הלכה סימן תעג סעיף ה ד"ה * יקח לענה**
ולענ"ד צ"ע שכפי הנראה לענה אינה ראויה לאכילה וכדמשמע מכמה כתובים שמתאר כל דבר רע בלענה

מרור במבט אחר

כא. **אבן עזרא שמות יב:ח**
אמר אחד מחכמי ספרד, ידוע כי הליחה תגבר בארץ מצרים בעבור מימי היאור, ובעבור שלא ירד שם גשם, כי האויר הוא לח תמיד, על כן מנהגם היה לאכול בכל שלחנם מיני מרורים רבים מעשבים וחרדל. ואפילו לא היה למצרי אלא פת לבד, לעולם המרורים יהיו על שלחנו לטבול בו הפת, כי הם רפואה לאוירם. ואנחנו נסמוך על דעת קדמונינו ז"ל, שפירשו לנו כי המרורים זכר לומררו את חייהם (שמות א, יד):

כב. **אור החיים שמות יב:ח**
לפי פשט הכתוב לפי מה שראינו שאמר ד' שצריך צלי אש ושיהיה שלם כו' זה יגיד שדעת עליון הוא להראות בחינה הגדולה והחירות ואין רשות אחרים עליהם, ולפי זה גם המרורים שיצו ד' הוא לצד כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חד כי בזה יערב לחיך האוכל ויאכל בכל אות נפשו. גם בזה יוכר גודל העריבות כשיקדים לפיו מרורים.